

College voor Toetsen en Examens

PASSEND EXAMINEREN IN HET MBO

CENTRALE EXAMENS 2026-2027

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
	Wat is nieuw?	3
2	WIE IS WAARVOOR VERANTWOORDELIJK?	4
	2.1 Verantwoordelijkheid mbo-instelling & student	4
	2.2 Verantwoordelijkheid CvTE	4
	2.3 Rol van de Inspectie van het Onderwijs	5
3	WET- EN REGELGEVING VOOR PASSEND EXAMINEREN	6
	3.1 Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte	6
	3.2 Regeling aangepaste wijze of vorm van examineren centrale examens mbo	6
	3.3 AVG	8
4	MOGELIJKHEDEN VOOR PASSEND EXAMINEREN	9
	4.1 Aanpassingen die niet raken aan de vorm, inhoud of afnamewijze	10
	4.2 Aangepaste afnamewijze	13
5	TOEGANKELIJKE EXAMENS	15
	5.1 Auditieve beperking	15
	5.2 Visuele beperking	16
6	VAN AANVRAAG TOT AANPASSING	18
	6.1 Ondersteuningsvraag van de student	18
	6.2 De deskundigenverklaring	18
	6.3 Besluit examencommissie	19
	6.4 Vastleggen van het besluit	19
7	BIJLAGE 1: INFORMATIE AANVRAAG AANGEPASTE EXAMENS VOOR STUDENTEN MET EEN VISUELE BEPERKING	20
	7.1 Aanvragen aangepaste examens Nederlands en Engels	20
	7.2 Oefenen met aangepaste voorbeeldexamens	20
	7.3 Aanpassingen taalexamens	20
	7.4 Levering	20
	7.5 Afname	21
	7.6 Examen annuleren	22
	7.7 Geheimhouding	22
	7.8 Resultaat	22

1 INLEIDING

Jaarlijks plaatst het College voor Toetsen en Examens (CvTE) een nieuwe versie van de brochure 'Passend examineren in het mbo' op examenbladmbo.nl. Deze brochure geeft informatie over de rolverdeling tussen de mbo-instelling en het CvTE en beschrijft welke mogelijkheden er vanuit wet- en regelgeving bestaan voor het toestaan van aanpassingen, hoe aanpassingen in de centrale examens bepaalde belemmeringen weg kunnen nemen en welke stappen de examencommissie kan nemen bij het beslissen of een student wel of geen aanpassingen krijgt bij de centrale examens. Hierbij kijken we naar welke belemmeringen een student ervaart en wat er nodig is om die weg te nemen.

De brochure gaat niet over de mbo-instellingsexamens. Daarbij stelt de instelling zelf regels voor passend examineren op.

Wat is nieuw?

De informatie over de examenafnames voor studenten met een visuele beperking riep het afgelopen jaar vragen op. Daarom is deze informatie verduidelijkt en aangevuld, onder andere met informatie over de mogelijkheden voor extra tijd bij een examenafname in Facet (zie paragraaf 4.2.1). Ook is in de bijlage de informatie over het aanvragen en afnemen van het aangepaste examen toegevoegd aan deze brochure. De informatie was eerder alleen op MijnExamenbladmbo.nl beschikbaar en daarmee niet voor iedereen te benaderen.

2 WIE IS WAARVOOR VERANTWOORDELIJK?

Verschillende partijen zijn betrokken bij het besluit over passend examineren voor een student met een ondersteuningsbehoefte:

- de mbo-instelling of de examencommissie daarvan;
- de student zelf;
- het CvTE;
- de Inspectie van het Onderwijs.

Hieronder leggen we uit welke verantwoordelijkheid de verschillende partijen hebben en wat hun rol is bij het doen van aanpassingen bij de centrale examens.

2.1 Verantwoordelijkheid mbo-instelling & student

De mbo-instelling is verantwoordelijk voor het onderwijs en de examinering van studenten en legt een aantal taken over examinering neer bij de examencommissie. De examencommissie van de mbo-instelling neemt beslissingen over aanpassingen bij de centrale examens. Ze doet dit binnen de wet- en regelgeving die daarover gaat. De examencommissie kan alleen aanpassingen toestaan die de vorm en inhoud van het examen niet veranderen. Het is belangrijk dat bij aanpassingen de kwalificatie-eisen blijven gelden.

Bij studenten met een ondersteuningsbehoefte moet de mbo-instelling (binnen redelijke grenzen) belemmeringen wegnemen die door de beperking worden veroorzaakt. Dit blijkt uit de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz). De instelling moet zich inspannen te achterhalen of er sprake is van een extra ondersteuningsbehoefte. De mbo-instelling moet ook onderzoeken of de aanpassing gedaan kan worden. Als de mbo-instelling onvoldoende onderzoekt of een aanpassing mogelijk is, handelt zij in strijd met de Wgbh/cz.

Een mbo-instelling mag van een student verwachten dat deze op tijd aangeeft aanpassingen nodig te hebben bij de centrale examens. De student geeft daarbij aan welke ondersteuningsbehoeften die heeft. Niet elke student met een ondersteuningsbehoefte krijgt automatisch aanpassingen bij examens. De mbo-instelling bekijkt in overleg met de student zorgvuldig of, en zo ja, welke aanpassingen nodig zijn om de belemmeringen voor de student weg te nemen. De examencommissie besluit over het toestaan van de gevraagde aanpassingen.

Als een student denkt dat de mbo-instelling niet voldoende heeft gedaan om de belemmeringen weg te nemen, kan die zich richten tot “de toegankelijke faciliteit”. Dit staat beschreven in [artikel 7.5.1. van de WEB](#). Bij deze faciliteit kan de student bezwaar maken, beroep aantekenen, een klacht indienen of een geschil melden.

2.2 Verantwoordelijkheid CvTE

In [artikel 6 lid 1 van het Examen- en kwalificatiebesluit WEB](#) staat beschreven welke taken het CvTE heeft bij de centrale examinering in het mbo. Het CvTE is in de eerste plaats verantwoordelijk voor het ontwikkelen van de centrale examens. Het CvTE maakt deze examens zo toegankelijk mogelijk.

Het CvTE is ook verantwoordelijk voor het geven van regels voor passend examineren. Het CvTE kan de examencommissie op vraag adviseren over aanpassingen in de manier van afname. Het CvTE adviseert alleen over deze aanpassingsmogelijkheden en bepaalt niet of een aanpassing voor een student nodig en/of mogelijk is. De examencommissie beslist binnen de wet- en regelgeving zelf welke aanpassingen voor de student toegestaan worden.

Wanneer de examencommissie denkt dat binnen de regels geen doeltreffende aanpassing gedaan kan worden, neemt de examencommissie contact op met het CvTE via [het contactformulier](#) op [examenbladmbo.nl](#). Voor het doen van aanpassingen die verder gaan dan de regels mogelijk maken, heeft de mbo-instelling toestemming nodig van het CvTE. Na overleg met de mbo-instelling kan het CvTE op basis van [artikel 4](#) van de Regeling aangepaste wijze of vorm van examineren centrale examens mbo 2024, besluiten een verregaande aanpassing toe te staan.

2.3 Rol van de Inspectie van het Onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs controleert of de mbo-instelling de onderwijswetgeving naleeft. Dit vindt plaats door middel van toezicht achteraf. Dossiervorming is daarom belangrijk. De inspectie heeft geen rol in het toestaan van een aanpassing en controleert niet of een aanpassing doeltreffend is. De inspectie controleert alleen of aanpassingen die de examencommissie heeft toegestaan de kwalificatie-eisen van de examens niet aantasten.

3 WET- EN REGELGEVING VOOR PASSEND EXAMINEREN

In dit hoofdstuk lichten we het wettelijk kader voor passend examineren in het mbo toe.

3.1 Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

De [Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte](#) verbiedt discriminatie en verplicht de wet obstakels weg te nemen die een ongelijke behandeling kunnen veroorzaken.

Voor de centrale examens betekent dit het volgende: de mbo-instelling moet doeltreffende maatregelen nemen om mogelijke belemmeringen bij het maken van de examens op te lossen. De mbo-instelling mag er niet van uitgaan dat een aanpassing niet mogelijk is. Als de mbo-instelling onvoldoende onderzoekt of een aanpassing mogelijk is, handelt zij in strijd met de Wgbh/cz.

Als de noodzakelijke aanpassingen een onevenredige belasting vormen, dan geldt een uitzondering op deze wet. Ook mag de aanpassing niet raken aan de kwalificatie-eisen van het examen. Hiervan is sprake als het examen door de aanpassing niet meer toetst wat het moet toetsen.

3.2 Regeling aangepaste wijze of vorm van examineren centrale examens mbo

In de '[Regeling aangepaste wijze of vorm van examineren centrale examens mbo](#)' geeft het CvTE regels voor passend examineren. De regeling schrijft voor dat in sommige gevallen een aanpassing pas kan worden toegestaan als de student een deskundigenverklaring heeft. In de paragraaf hieronder leggen we uit wat dit precies inhoudt. Ook geeft de regeling aan dat de examencommissie moet beschikken over de volgende informatie:

- de aanpassing bij het examen;
- de aard van de ondersteuningsbehoeften;
- de eventuele deskundigenverklaring;
- de eventuele afspraken met het CvTE.

De examencommissie legt de toegestane aanpassingen vast in het studentvolgsysteem en het proces-verbaal.

3.2.1 De deskundigenverklaring

[Artikel 2, lid 4](#) van de "Regeling aangepaste wijze of vorm van examineren centrale examens mbo" bevat de kaders voor de deskundigenverklaring. Deze kaders zijn voor een groot deel hetzelfde als die voor het voortgezet onderwijs.

“Tenzij er sprake is van een beperking op grond van een handicap die van zintuiglijke of lichamelijke aard is of van een beperking die voortvloeit uit een chronische ziekte van somatische aard, dient de examencommissie als onderbouwing voor het toestaan van een aanpassing als bedoeld in het tweede en derde lid van dit artikel te beschikken over een deskundigenverklaring van een ter zake kundige psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychiater.”

Aanpassingen die niet raken aan de manier van afname, vorm of inhoud van het examen kunnen voor alle studenten worden toegestaan zonder deskundigenverklaring. Dit is geregeld in [artikel 2, lid 1](#) van de regeling. Dit zijn meestal aanpassingen in de examenomgeving. In paragraaf 5.1 staan voorbeelden beschreven van dit soort aanpassingen.

Een deskundigenverklaring is nooit nodig als een student een visuele of auditieve beperking heeft. Dit geldt ook voor studenten met motorische beperkingen of een chronische/langdurige somatische ziekte. Er bestaat tegelijkertijd geen automatisch recht op aanpassingen wanneer er sprake is van een zintuiglijke of lichamelijke beperking of chronische ziekte. Of een student aanpassingen nodig heeft, hangt namelijk af van het soort beperking, de ernst van de beperking en de manier waarop deze het maken van de examens hindert. Er hoeft geen diagnose gesteld te zijn. De ondersteuningsbehoeften en belemmeringen kunnen worden afgeleid uit de aanpassingen die nodig waren tijdens het volgen van het onderwijs en het afleggen van toetsen en mbo-instellingsexamens.

Een deskundigenverklaring is wel nodig voor studenten die andere beperkingen dan een zintuiglijke of lichamelijke beperking of chronische/langdurige somatische ziekte ervaren.

Deskundigen

De regeling beschrijft het type deskundige dat een deskundigenverklaring op mag stellen. Dit zijn een psycholoog, orthopedagoog, neuroloog of psychiater. Daarin staat ook dat de deskundige ‘ter zake kundig’ moet zijn. Hiermee wordt bedoeld dat de deskundige die de verklaring schrijft, kennis moet hebben over de specifieke beperkingen, de ondersteuningsbehoeften die dit veroorzaakt en hoe dit het maken van de centrale examens hindert. Een psychiater heeft bijvoorbeeld veel kennis van psychische aandoeningen. Van orthopedagogen en psychologen mag verwacht worden dat zij aan kunnen geven hoe emotionele, sociale, gedrags- en leerproblemen het maken van examens in de weg kunnen staan. Een neuroloog zal minder bekend zijn met deze aspecten, maar heeft op zijn beurt meer zicht op de impact van neurologische aandoeningen.

Het kan voorkomen dat een student een verklaring heeft van een andere deskundige dan in de regeling genoemd wordt. Deze verklaring kan niet gebruikt worden om tot een besluit te komen over passend examineren. Ook niet wanneer deze deskundige wel beschikt over de kennis die daarvoor nodig is. Een deskundige is dan weliswaar bekwaam, maar niet bevoegd voor het schrijven van een deskundigenverklaring.

Vorm en inhoud

De deskundigenverklaring heeft geen vaste vorm of inhoud. Doordat er geen verplichte onderdelen zijn, zien verklaringen er verschillend uit. Sommige verklaringen noemen alleen een diagnose, terwijl andere veel en heel specifieke informatie geven. De mbo-instelling beoordeelt of de verklaring genoeg informatie geeft om, samen met de overige informatie uit het dossier, te beslissen over aanpassingen bij de centrale examens.

Een deskundige geeft aan welke ondersteuningsbehoeften een student heeft en waar de student baat bij heeft. Soms staat er in een verklaring iets dat door de examencommissie moet worden besloten. Dan staat er bijvoorbeeld dat een student ergens recht op heeft. Dat kan een deskundige niet besluiten. Of iemand ergens daadwerkelijk recht op heeft, besluit de examencommissie. Ook kunnen er aanpassingen worden voorgesteld die niet uitgevoerd kunnen of mogen worden, omdat deze bijvoorbeeld raken aan de vorm of inhoud van het examen. De examencommissie kan deze aanpassingen dan niet toestaan.

¹ Een universitair geschoolde psycholoog

Recent of niet?

Meestal is al bekend wat een student nodig heeft als hij van de vooropleiding naar het mbo gaat. Misschien heeft de vooropleiding op basis van een deskundigenverklaring ook al aanpassingen toegestaan bij de centrale examens. Als de student nog steeds dezelfde hulp nodig heeft, kan de oude deskundigenverklaring van de vooropleiding gebruikt worden.

Soms worden ondersteuningsbehoeften pas duidelijk in het mbo, of ontstaan er nieuwe behoeften. In zulke gevallen is er meestal geen diagnose vastgesteld. De mbo-instelling bekijkt dan eerst of de ondersteuningsbehoeften invloed hebben op het onderwijs en de examens. Het kan zijn dat de mbo-instelling en student samen vinden dat de ondersteuningsbehoeften risico's geven voor het behalen van onderwijsdoelen. Het ligt dan voor de hand dat in het onderwijs al ondersteuning geboden wordt. Dit noemen we handelingsgericht werken. Het stellen van een diagnose is daarbij niet nodig. Als er ook extra hulp nodig is bij de centrale examens kan aangesloten worden bij de aanpassingen die nodig bleken tijdens de lessen, de beroepsvormingspraktijk (bpv) en het maken van toetsen en mbo-instellingsexamens.

De deskundige kan bij het opstellen van een verklaring kijken naar deze ervaringen in het ondersteunende traject en de bijbehorende testresultaten. Het is niet nodig dat een deskundige een diagnose stelt. Op basis van de handelingsgerichte informatie kunnen aanpassingen in de manier van examineren toegestaan worden.

De examencommissie kan alleen aanpassingen toestaan die de vorm en inhoud van het centrale examen niet veranderen. Het is belangrijk dat bij aanpassingen de kwalificatie-eisen blijven gelden. Daarom kunnen aanpassingen uit het onderwijstraject niet altijd 1-op-1 overgenomen worden bij de centrale examens.

Dossiervorming

[Artikel 5](#) van de regeling beschrijft wat moet worden vastgelegd door de mbo-instelling. Als volgens de regeling een deskundigenverklaring nodig was voor het nemen van een besluit, dan moet deze ook opgenomen worden in het studentvolgsysteem. De verplichting tot vastlegging van de deskundigenverklaring gaat alleen over het deel van de verklaring waarmee de keuze voor een aanpassing onderbouwd wordt. Elementen uit de deskundigenverklaring die niet relevant zijn voor die onderbouwing hoeven niet in het dossier te worden vastgelegd. Vanuit privacyoverwegingen wordt dit bij voorkeur ook niet gedaan.

3.3 AVG

Bij het nemen van een besluit over aanpassingen bij de examens worden bijzondere persoonsgegevens verwerkt door de instelling. In [artikel 30, lid 2a van de Algemene verordening gegevensbescherming](#) staat dat scholen dit ook mogen, voor zover de verwerking gebeurt met als doel het organiseren van begeleiding of bijzondere voorzieningen. Aanpassingen bij de examens vallen hier ook onder.

4 MOGELIJKHEDEN VOOR PASSEND EXAMINEREN

Er zijn veel mogelijkheden voor het doen van aanpassingen voor studenten die dat nodig hebben. Deze aanpassingen worden door de mbo-instelling zelf georganiseerd. De aanpassing moet doeltreffend zijn. Dat betekent dat de aanpassing de belemmering bij het maken van het examen wegneemt. De aanpassingen mogen niet raken aan de vorm of inhoud van het examen of aan de kwalificatie-eisen. Ook mag de geheimhouding door de aanpassing niet in gevaar komen.

De examencommissie besluit of een aanpassing kan worden toegestaan. Als de examencommissie twijfelt of een gevraagde aanpassing raakt aan de vorm of inhoud van het examen of aan de kwalificatie-eisen, neemt deze contact op met het CvTE. Alleen als een aanpassing raakt aan de vorm of inhoud van het examen is toestemming nodig van het CvTE. Over alle andere aanpassingen beslist de examencommissie zelf.

In dit hoofdstuk geven we verschillende voorbeelden van passend examineren. Daarbij staat aangegeven hoe deze ingezet kunnen worden zodat ze niet raken aan de kwalificatie-eisen. Deze lijst is niet uitputtend. Ook andere vormen van passend examineren zijn mogelijk.

De informatie uit dit hoofdstuk is samengevat in de infographic hieronder, die te downloaden is op examenbladmbo.nl. De infographic is daar ook te vinden bij het onderwerp 'Passend examineren' via de menubalk-optie 'Onderwerpen'.

Figuur 1: *Infographic 'Mogelijkheden voor passend examineren bij centrale examens in het mbo'*

4.1 Aanpassingen die niet raken aan de vorm, inhoud of afnamewijze

Veel aanpassingen veranderen de vorm, inhoud of de manier van afname van het examen niet. Voor dit type aanpassingen is geen deskundigenverklaring nodig. Mbo-instellingen kunnen dit soort aanpassingen toestaan voor alle studenten die dat nodig hebben. Dit staat in [artikel 2, lid 1](#) van de regeling. Bij twijfel over de aanpassingsmogelijkheden kan een mbo-instelling via [het contactformulier](#) op examenbladmbo.nl contact opnemen met het CvTE voor advies.

4.1.1 Pauze

Een pauze is een alternatief voor het toekennen van extra examentijd. Een pauze verlengt alleen de afnameduur, niet de afnametijd. Tijdens de pauze staat de examentijd stil. De pauzetijd komt dus bovenop de examentijd. Een combinatie van pauze en extra examentijd mag ook. Tijdens een pauze moet de student in quarantaine. Dit houdt in dat de student geen toegang mag hebben tot het examen, geen contact mag hebben met andere studenten, dat er toezicht is op de student en dat de student niet online kan.

Een pauze raakt niet aan de voorgeschreven manier van afnemen of aan de kwalificatie-eisen. Voor de inzet van pauzes is daarom geen deskundigenverklaring nodig. Een pauze kan en mag ingezet worden voor alle studenten voor wie dit passend is. Een pauze helpt bij sommige ondersteuningsbehoeften beter dan extra examentijd. Dat geldt bijvoorbeeld voor studenten die snel vermoeid zijn of medische handelingen moeten uitvoeren, zoals medicijnen innemen of katheteriseren. Studenten met concentratieproblemen kunnen in een pauze hun hoofd even leeg maken en studenten met (faal)angst kunnen in een pauze bijvoorbeeld oefeningen doen die de spanning verlagen.

Het is belangrijk dat voor het examen de gewenste vorm, duur en het gewenste moment van de pauze duidelijk afgesproken wordt en dat alle betrokkenen daarvan op de hoogte zijn. Sommige studenten vinden het fijn om een vast moment af te spreken. Andere studenten willen liever zelf aangeven wanneer zij behoefte hebben aan een pauze. De mbo-instelling overlegt van tevoren met de student hoe de pauze eruitziet en wat een student in de pauze kan en mag doen. Dit kan heel verschillend zijn. Voor sommige studenten is even rust voldoende. Anderen moeten kunnen bewegen (onder toezicht en zonder hinder voor anderen). Het is ook toegestaan om in een pauze te praten met iemand die de student kan helpen om bijvoorbeeld de stress te verminderen. Over de inhoud van het examen mag dan niet gesproken worden.

Pauzes kunnen lang of kort zijn, afhankelijk van wat de student nodig heeft. Het kan zijn dat de pauzes zo lang zijn, dat je meer spreekt van het opdelen van het examen in meerdere blokken. Deze blokken moeten wel op dezelfde dag afgenomen worden. Het is niet mogelijk om het examen over meerdere dagen te spreiden. Wanneer door de inzet van pauzes de afnameduur van het examen veel langer wordt dan de afnametijd van het examen, is het verstandig om contact op te nemen met [de helpdesk van Facet](#) om te zorgen dat de afname technisch soepel verloopt.

4.1.2 Woordenboeken en spellingscontrole

Alle studenten mogen gebruik maken van een papieren woordenboek. Dit staat beschreven in de [Regeling toegestane hulpmiddelen bij centrale examinering mbo](#). Het CvTE krijgt regelmatig vragen over het gebruik van het digitale woordenboek of de inzet van spellingscontrole. Je leest er hieronder meer over.

Digitale woordenboeken

Het gebruik van het digitale woordenboek heeft indirect invloed op het toetsen van de kwalificatie-eisen. Het uitgangspunt is dat studenten een voldoende woordenschat hebben voordat zij aan het examen beginnen. Met een digitaal woordenboek kunnen studenten zeer snel woorden opzoeken. Hierdoor kan niet worden getoetst of de woordenschat van de student voldoende is voor het examenniveau. Daarom mogen de meeste studenten geen digitaal woordenboek gebruiken.

In sommige gevallen kan een student door een beperking geen papieren woordenboek hanteren. In dat geval kan de mbo-instelling toestaan dat die student wel een digitaal woordenboek gebruikt. Dit geldt bijvoorbeeld voor studenten met een visuele beperking of studenten die onvoldoende motorische vaardigheden hebben om het papieren woordenboek te gebruiken. Het is belangrijk dat de mbo-instelling op dat moment weet dat de student een voldoende woordenschat heeft. De student hoeft hiervoor geen aparte woordenschattoets te maken. De docent kan meestal goed inschatten of de woordenschat van de student voldoende is voor het examenniveau. Het is aan te raden deze conclusie vast te leggen in het studentvolgsysteem.

Daarbij is het belangrijk dat de student en de mbo-instelling goede afspraken maken over het gebruik van het digitale woordenboek. De mbo-instelling kan daarbij onderstaande richtlijnen gebruiken:

- de student heeft al tijdens de opleiding gebruikgemaakt van het digitale woordenboek;
- het woordenboek is bij voorkeur offline geïnstalleerd;
- de afspraken over het gebruik van een eigen device waarop het woordenboek is geïnstalleerd kunnen vastgelegd worden in een contract tussen mbo-instelling en student. Op Eduvip is een voorbeeld te vinden van zo'n contract.

Een opzoekhulp (zie de volgende pagina) is een alternatief voor het gebruik van een digitaal woordenboek.

Spelling- en grammaticakaarten, spellingcontrole

De centrale examens bestaan uit meerkeuzevragen. Spelling is geen onderdeel van deze examens. Spelling- en grammaticakaarten en de spellingcontrole op de computer hebben dus geen nut. Ze worden daarom voor de centrale examens niet gezien als effectieve vormen van passend examineren.

4.1.3 Ondersteuning door personen

Een student kan tijdens het centraal examen ondersteuning krijgen van een andere persoon. Deze persoon neemt handelingen over van de student en mag geen directe relatie tot de student hebben. De ondersteuner is dus niet de eigen docent, mentor, de ambulant begeleider of een ouder. Voor de student is het prettig om voor de afname van het examen al geoefend te hebben met de toegewezen ondersteuner. Zo raken beiden personen bekend met elkaar en weten ze allebei hoe zij tijdens het examen kunnen en mogen handelen.

Bij hulp door een ondersteuner neemt de instelling het examen in een aparte ruimte af. In deze ruimte is naast degene die de hulp biedt ook een surveillant aanwezig. Ondersteuners moeten zich houden aan de regels ten behoeve van geheimhouding. Deze staan beschreven in de [‘regeling examenprotocol centrale examinering mbo’](#).

De ondersteuner mag alleen die handelingen overnemen die vooraf zijn afgesproken en mag niet:

- zelf vragen stellen, voorlezen of vragen anders verwoorden;
- een antwoord voorzeggen of op wat voor manier dan ook hints geven;
- in gesprek of discussie gaan met examinatoren of toezichthouders;
- gebruik maken van (digitale) opname- of communicatiemiddelen.

Deze voorwaarden gelden voor alle hieronder genoemde soorten hulp door personen, ook voor de voorleeshulp. Eén persoon mag meerdere vormen van ondersteuning bieden. De rol van vertrouwenspersoon (zie hieronder) kan echter niet gecombineerd worden met andere vormen van ondersteuning. Alleen voor de inzet van een voorleeshulp is een deskundigenverklaring nodig. Dat geldt dus niet voor de overige hieronder genoemde vormen van ondersteuning door personen.

Ondersteuning bij het uitvoeren van motorische handelingen

Als een student niet genoeg motorische vaardigheden heeft om bijvoorbeeld de computer te gebruiken en de antwoorden in te vullen, kan een andere persoon deze taak overnemen. Bijvoorbeeld door het bedienen van de muis. De ondersteuner voert precies uit wat de student zegt dat er moet gebeuren.

Opzoekhulp

Een opzoekhulp mag voor de student woorden opzoeken in het woordenboek. De student geeft aan welk woord die opgezocht wil hebben. De opzoekhulp zoekt dit op en leest de betekenis voor aan de student.

Tolk Nederlandse Gebarentaal

Een tolk Nederlandse Gebarentaal of Nederlands met gebaren kan tijdens het centraal examen de praktische communicatie rondom het examen vertalen. Bijvoorbeeld door de gesproken instructies en aanwijzingen te vertalen in gebaren of tekst. Waar nodig kan de tolk ook dat wat een student zegt vertalen naar gesproken Nederlands.

Een tolk Nederlandse Gebarentaal kan ook worden ingezet in de rol van woordenboek. Daarbij geldt de regel dat de tolk ook al in het onderwijs en bij de mbo-instellingsexamens is ingezet. Het is essentieel dat de tolk alleen het door de student aangewezen woord verduidelijkt. Door de aard van de gebarentaal kan het soms nodig zijn dat de tolk bij de vertaling omringende woorden “meeneemt”, maar de student móet bij één woord beginnen. De tolk mag geen antwoorden voorzeggen of hints geven.

Aanwezigheid van een vertrouwde persoon

Naast de bovengenoemde (onafhankelijke) hulp kan het soms voor een student een voorwaarde zijn dat een vertrouwde persoon aanwezig is bij het examen. Anders dan bij de andere vormen van hulp door een persoon, kan en mag dit een eigen docent, mentor, familielid of andere vertrouwde persoon zijn. De aanwezigheid van deze persoon kan ervoor zorgen dat de student zich veiliger voelt en daardoor in staat is het examen te maken. Voor deze vorm van ondersteuning is geen deskundigenverklaring nodig. Wel geldt er een aantal richtlijnen. Deze staan hieronder beschreven.

De vertrouwenspersoon is tijdens het maken van het examen zichtbaar aanwezig en mag de student geruststellen door bijvoorbeeld een bemoedigende opmerking te maken. De vertrouwenspersoon speelt op geen enkele manier een rol bij het maken van het examen zelf. De vertrouwenspersoon mag geen handelingen overnemen of de student op een andere manier helpen bij het maken van het examen.

4.1.4 Structuur aanbrengen

Met name bij neurodivergente studenten kan het onbekende van het examineren spanningen opleveren. Het bieden van voorspelbaarheid en structuur kan dan helpen. Dit kan bijvoorbeeld door:

- van te voren samen de manier waarop het examen verloopt door te nemen en/of te oefenen;
- het maken van oefenexamens;
- het visualiseren van de stappen van het examen;
- een vooraf afgesproken zitplaats;
- etc.

4.1.5 Aangepaste werkplek

Het spreekt voor zich dat de werkplek van de student toegankelijk moet zijn. Toch wordt de mogelijkheid tot het aanpassen van de werkplek zelf vaak over het hoofd gezien als gesproken wordt over aangepast examineren. Voorbeelden van een aangepaste werkplek zijn:

- een specifieke plek in de ruimte, bijvoorbeeld vlakbij de deur, langs de rand, achteraan, of juist vooraan;
- aangepast meubilair;
- een extra groot beeldscherm;
- speciaal toetsenbord of aangepaste muis;
- aandacht voor lichtinval, omgevingsgeluiden, enzovoorts;
- etc.

4.1.6 Prikkelarm werken

Sommige studenten hebben bij het maken van het examen in een grote ruimte last van de hoeveelheid prikkels. Er zijn verschillende manieren om deze prikkels te dempen. Soms zijn kleine interventies al voldoende. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het dragen van een koptelefoon met ruisonderdrukking. Let op: deze koptelefoon mag niet in verbinding staan met een apparaat dat toegang heeft tot het internet. Een ander voorbeeld is dat de student in een andere ruimte het examen maakt. Dit kan een ruimte zijn waar een beperkt aantal andere studenten op dat moment ook het examen maakt, of een individuele afname.

4.1.7 Individuele afname

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom een student een individuele afname nodig heeft. Bijvoorbeeld bij de inzet van ondersteuning door personen of bij (ernstige) prikkelgevoeligheid. Daarnaast kan gedacht worden aan studenten met auditieve beperkingen die het geluid heel hard moeten kunnen zetten. Of aan studenten met heftige angstproblematiek, die veel pauzes nodig hebben, die medische handelingen uit moeten voeren of die door hun onrust juist de andere studenten afleiden.

4.1.8 Afname op een andere locatie

Het is mogelijk om de centrale examens op een andere locatie dan de mbo-instelling af te nemen, zoals bijvoorbeeld in het ziekenhuis. Het is vereist dat er op deze locatie voldoende toezicht aanwezig is tijdens de afname van het examen en geheimhouding geborgd is. Op [de website DUO Zakelijk](#) staat informatie over hoe de afname technisch geregeld kan worden. Voor vragen over het inrichten van de digitale omgeving kan de mbo-instelling contact opnemen met [de helpdesk van Facet](#).

4.2 Aangepaste afnamewijze

Voor alle centrale examens zijn regels vastgesteld voor de afnamewijze. De inzet van tijdverlenging en verklanking zijn vormen van een aangepaste afnamewijze. In sommige gevallen is een deskundigenverklaring nodig om dit toe te mogen kennen (zie paragraaf 3.2.1).

4.2.1 Tijdverlenging

Tijdverlenging is een van de meest bekende aanpassingen. De student krijgt dan meer tijd om handelingen uit te voeren, bijvoorbeeld lezen of typen. Dit noemen we extra verwerkings- of uitvoeringstijd. Bij de centrale examens kan de mbo-instelling maximaal een half uur extra tijd toestaan. Dit staat beschreven in [artikel 2, lid 3](#) van de regeling.

Studenten vragen hier vaak zelf om. Toch is het niet altijd de meest doeltreffende aanpassing. Het is een algemeen middel en neemt de belemmering zelf niet weg. We adviseren instellingen samen met de student te kijken of meer gerichte aanpassingen beter kunnen helpen bij het maken van het examen, zoals het nemen van een pauze tijdens het maken van het examen.

Het is ook niet zo dat iedere student met ondersteuningsbehoeften altijd recht heeft op extra tijd. De ondersteuningsbehoeften van de student moeten allereerst leiden tot belemmeringen bij het maken van het centrale examen. Daarnaast is het logisch dat de student tijdens de opleiding ook al gebruik gemaakt heeft van tijdverlenging bij de maken van instellingsexamens.

Meer dan een half uur tijdverlenging

Aan de student kan in totaal maximaal 30 minuten extra tijd worden toegekend. Meer is niet mogelijk. Ook niet wanneer een student op meerdere vlakken ondersteuningsbehoeften heeft.

Op deze regel gelden echter twee uitzonderingen:

1. Studenten met een visuele beperking kunnen kiezen ervoor kiezen de centrale examens in Facet te maken of gebruik te maken van de aangepaste examens. Dan geldt het volgende:
  - a. aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking:

Het CvTE heeft bij de aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking een aangepaste afnameduur vastgesteld (zie paragraaf 5.2.4). Bij het aangepaste examen voor visueel beperkte studenten is de afnametijd de standaardafnametijd voor het examen in Facet, plus de extra tijd vanwege de visuele beperking. De afnametijd mag maximaal twee keer zo lang zijn als de standaardafnametijd. De examencommissie stelt samen met de student vast hoeveel extra tijd passend is bij de ondersteuningsbehoefte van de student.
  - b. 50% extra tijd bij examen binnen Facet:

Een deel van de studenten met een visuele beperking maakt het centrale examen in Facet. Het kost deze studenten door hun visuele beperking veel extra tijd om het examen waar te nemen. Daardoor kan de maximaal toegestane 30 minuten extra tijd ontoereikend zijn om het examen volledig af te ronden. In dat geval kan de instelling het CvTE via het [contactformulier](#) op Examenbladmbto toestemming vragen om af mogen te wijken van de regels over extra tijd door maximaal 50% extra tijd voor het maken van het examen toe te staan. Dit wordt alleen toegestaan als de student bij het maken van toetsen en instellingsexamens al gebruik heeft moeten maken van 50% tijdverlenging. Soms is er een ambulant onderwijskundig begeleider (aob'er) vanuit Visio of Bartiméus betrokken bij de student. Deze kan verklaren dat 50% extra tijd nodig is. Niet iedere student heeft begeleiding van een aob'er. Daarom kan ook zonder verklaring toestemming gevraagd worden voor de inzet van 50% extra tijd voor studenten met een visuele beperking.
2. Ook anderstaligheid vormt soms een grondslag voor tijdverlenging. Hier gaat [artikel 12a van het Examen- en kwalificatiebesluit WEB](#) over. Dit artikel geeft aan dat de examencommissie de duur van het centraal examen voor het onderdeel Nederlands maximaal met 30 minuten extra kan verlengen in verband met onvoldoende beheersing van het Nederlands. Dit betreft uitsluitend studenten die ten hoogste zes jaren - inclusief het studiejaar waarin het examen wordt afgelegd - onderwijs in Nederland hebben gevolgd en voor wie Nederlands niet de moedertaal is.

Als de student daarnaast ondersteuningsbehoeften heeft waarvoor ook extra tijd mogelijk is, dan mogen deze twee soorten tijdverlenging bij elkaar opgeteld worden. Dit houdt in dat aan een anderstalige student met bijvoorbeeld een lichamelijke beperking twee keer een half uur tijdverlenging kan worden toegestaan als voldaan wordt aan de bovenstaande voorwaarde.

4.2.2 Verklanking/spraaksynthese

In de centrale examens is spraaksynthesoftware in Facet ingebouwd. Alleen deze vorm van spraaksynthese kan ingezet worden tijdens de centrale examens in Facet. Er kan bij de in Facet afgenomen examens geen gebruikgemaakt worden van andere vormen van spraaksynthese of verklanking. Spraaksynthese kan ingezet worden als leesondersteuning voor studenten die door hun beperking moeite hebben met technisch lezen. Ter onderbouwing van de inzet van deze aanpassing is een deskundigenverklaring nodig (zie paragraaf 3.2.1) voor studenten die andere ondersteuningsbehoeften hebben dan een zintuiglijke of lichamelijke beperking of chronische ziekte.

Voorleeshulp

Een voorleeshulp kan ingezet worden wanneer verklanking onvoldoende de (lees)belemmering wegneemt. Een voorleeshulp kun je zien als een vorm van verklanking. Net als bij de inzet van verklanking is voor de inzet van deze vorm van ondersteuning soms een deskundigenverklaring nodig (zie paragraaf 3.2.1).

Een voorleeshulp mag:

- op vraag van een student teksten voorlezen uit het examen;
- een toelichting geven bij een afbeelding;
- aan de hand van instructies van de student informatie uit het woordenboek voorlezen;
- op vraag van de student een kleur benoemen of het object met de juiste kleur aanwijzen.

Daarnaast gelden voor een voorleeshulp dezelfde voorwaarden als voor overige vormen van ondersteuning door personen. Deze lees je in paragraaf 4.1.3.

5 TOEGANKELIJKE EXAMENS

Het CvTE zorgt ervoor dat alle studenten examen kunnen doen. Dit betekent dat de examens zo gemaakt zijn dat bijna alle studenten ze kunnen maken, ook studenten die ondersteuning nodig hebben. Voor studenten die niet kunnen horen of zien zijn deze examens niet altijd toegankelijk genoeg. Daarom levert het CvTE aangepaste examens voor deze studenten

Hieronder staat informatie over de aanpassingen, voor wie deze examens zijn bedoeld en hoe de mbo-instelling regelt dat een student een aangepast examen kan maken.

5.1 Auditieve beperking

Voor studenten met een auditieve beperking biedt het CvTE aangepaste centrale examens Nederlands en Engels. Deze examens hebben, net als de reguliere examens in Facet, een luistergedeelte dat de student via een koptelefoon beluistert. Deze luisteronderdelen zijn aangepast door de opnames met alleen gesproken taal, de zuivere luisterfragmenten, weg te laten. De kijk-luisteronderdelen zijn ondertiteld met ondertiteling voor Doven en slechthorenden (Dos).

De examentijd voor deze aangepaste examens is standaard een half uur langer dan voor het reguliere examen. Een auditieve beperking heeft namelijk invloed op de taalontwikkeling en op het lezen. De mbo-instelling moet deze tijdverlenging zelf instellen in Facet.

Tabel 1: Examentijd Dos-examens inclusief tijdverlenging

	Regulier examen	Dos-Examen
Nederlands 2F, Engels B1 en Engels B2	90 minuten	120 minuten
Nederlands 3F	120 minuten	150 minuten

Studenten met een auditieve beperking kunnen zonder deskundigenverklaring in aanmerking komen voor een Dos-examen. Soms worden deze aangepaste examens ook gebruikt voor studenten met een taalontwikkelingsstoornis (TOS). Voor deze studenten is wel een deskundigenverklaring nodig (zie paragraaf 3.2.1).

5.1.1 Oefenen met (aangepaste) voorbeeldexamens

Op de [online oefenomgeving van Facet](#) zijn (aangepaste) voorbeeldexamens beschikbaar voor Nederlands en Engels. Door deze oefenexamens te maken, kunnen studenten ervaren welke examenvorm geschikt is voor hen. Ook kunnen studenten deze oefenexamens gebruiken om zich voor te bereiden op het (aangepaste) examen.

5.1.2 Aanvragen Dos-examens

Het CvTE levert de aangepaste examens voor studenten met een auditieve beperking standaard aan de mbo-instellingen. Het doen van een aanvraag is niet nodig. In [de activiteitenplanning](#) is terug te vinden welke examens in welke periode afgenomen kunnen worden.

5.1.3 Stappenplan Dos-examens

1. De instelling controleert ruim op tijd of er studenten zijn die vanwege een auditieve beperking aanpassingen nodig hebben bij de centrale examens.
2. De instelling bespreekt met de student of die het standaardexamen Nederlands/Engels met aanpassingen en/of extra tijd kan maken.
3. Als het reguliere examen Nederlands/Engels in Facet niet geschikt is, kiest de examencommissie voor studenten met een auditieve beperking voor afname van het Dos-examen Nederlands/Engels. Het CvTE levert de Dos-examens standaard aan de mbo-instelling; het examen hoeft dus niet aangevraagd te worden.
4. De instelling legt alle aanpassingen vast in een dossier dat wordt gekoppeld aan het proces-verbaal van de examenafname.

5.2 Visuele beperking

Mbo-instellingen kunnen voor een student met een visuele beperking aangepaste centrale examens Nederlands en Engels bij het CvTE aanvragen. Dit kan de contactpersoon van de examencommissie doen via MijnExamenbladmbo. Studenten met een visuele beperking hebben geen deskundigenverklaring nodig om gebruik te maken van deze aangepaste examens.

De aangepaste examens hebben aangepaste videofragmenten met een (gesproken) toelichting. Zo kunnen de vragen ook met alleen luisteren beantwoord worden. Het is niet goed mogelijk de afname binnen de kaders van Facet zo aan te passen dat alle belemmeringen weggenomen worden. Het CvTE levert de examens daarom als Word-bestand aan, met bij elk examen een antwoordblad. Het lettertype, de lettergrootte en de regelafstand zijn aan te passen. De student maakt het examen op de computer en vult de antwoorden op het meegezonden antwoordblad in. Het examen is geschikt om voor te laten lezen door spraaksoftware en/of met een brailleleesregel te lezen.

Op MijnExamenbladmbo staat meer informatie over het aanvragen en afnemen van de aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking (zie bijlage 1).

5.2.1 Oefenen met (aangepaste) voorbeeldexamens

Niet elke student met een visuele beperking gebruikt dezelfde hulpmiddelen. Het is daarom belangrijk om op tijd met de student te verkennen welke aanpassingen en hulpmiddelen het beste werken om de belemmeringen weg te nemen. De instelling bekijkt met de student of de examens in Facet met aanpassingen (groter beeldscherm, verklanking, extra tijd) bruikbaar zijn of dat een aangepast examen nodig is. De student kan in de [oefenomgeving van Facet](#) oefenen met de standaardexamens en op [examenbladmbo.nl](#) oefenen met de aangepaste examens. Door deze oefenexamens te maken kan de student ervaren wat passend is.

5.2.2 Aanvragen aangepaste examens

De contactpersoon van de examencommissie vraagt het aangepaste examen Nederlands en/of Engels voor studenten met een visuele beperking via MijnExamenbladmbo. Ieder examen wordt apart aangevraagd. Dit kan tot twee weken voor de start van de afnameperiode waarin het examen wordt afgenomen.

5.2.3 Afnameperiodes

Sinds studiejaar 2024-2025 kunnen de aangepaste examens afgenomen worden in dezelfde periodes als de examens in Facet. Dit maakt het voor studenten mogelijk om het aangepaste examen op hetzelfde moment te maken als studenten die het examen in Facet maken.

Let op: in [artikel 8 van het Examen- en kwalificatiebesluit](#) staat dat een student per tijdvak maximaal twee gelegenheden krijgt voor het maken van het examen. De ingevulde antwoordbladen van de aangepaste examens worden door de instelling via MijnExamenbladmbo geüpload en daarna handmatig door het CvTE nagekeken. Het nakijkproces van de aangepaste examens vraagt meer tijd dan bij de standaardexamens. Bij het inplannen van de aangepaste examens moet de

instelling hiermee rekening houden. Als de student gebruik wil kunnen maken van de tweede herkansingsmogelijkheid in hetzelfde tijdvak is het advies de eerste afname aan het begin van het tijdvak in te plannen.

5.2.4 Tijdverlenging

Het CvTE stelt bij aangepaste examens de manier van afname vast. Deze kan afwijken van de reguliere examens. De afnametijd van het aangepaste examen is de standaardtijd voor het examen in Facet plus de extra tijd vanwege de visuele beperking. De afnametijd mag maximaal twee keer zo lang zijn als de afnametijd van de standaardexamens.

Tabel 2: *Tijdverlenging bij aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking*

	Standaardtijd	50% extra tijd	100% extra tijd
Examens Nederlands 2F, Engels B1 en Engels B2	90 minuten	135 minuten	180 minuten
Nederlands 3F	120 minuten	180 minuten	240 minuten

De examencommissie stelt samen met de student vast hoeveel extra tijd passend is bij de ondersteuningsbehoefte van de student. De examencommissie kan en mag hierbij uitgaan van het advies van de betrokken ambulant begeleider. Ook kan de commissie werken met de volgende richtlijn:

- blinde of zeer slechtziende studenten krijgen dubbele examentijd;
- voor slechtziende studenten is in het algemeen 50% tijdverlenging voldoende.

Dit kan betekenen dat de student zo lang bezig is dat het niet haalbaar is om het aangepaste examen tijdens één afnamemoment te maken. De mbo-instelling kan dan overwegen het aangepaste examen op te knippen in twee delen. Uiteraard mag de student geen inzage meer hebben in het deel dat afgerond is op het moment dat de student het tweede deel maakt.

5.2.5 Examen op papier

Het is niet toegestaan het aangepaste examen te printen. Het antwoordblad mag wel geprint worden, zodat de student de antwoorden met pen kan invullen. Wanneer het voor een student niet mogelijk is om het examen op te computer te maken, neemt de mbo-instelling contact op met het CvTE via [het contactformulier](#) op [examenbladmbo.nl](#).

5.2.6 Stappenplan aangepast examineren bij een visuele beperking

Dit stappenplan is van toepassing op de centrale examens Nederlands en Engels.

1. De examencommissie gaat ruim op tijd na of er studenten zijn die vanwege visuele beperking een aanpassing van de centrale examens nodig hebben.
2. De examencommissie bespreekt met de student of die het examen in Facet met aanpassingen en/of extra tijd kan maken (zie paragraaf 4.2.1).
3. Als het standaardexamen Nederlands/Engels niet geschikt is, meldt de examencommissie de student aan voor het aangepaste examen voor studenten met een visuele beperking. Dit kan via MijnExamenbladmbo. De instelling vult voor elke afzonderlijke afname een apart formulier in.
4. De examencommissie houdt zich bij de afname van een aangepast examen voor visueel beperkte studenten aan de specifieke voorwaarden voor onder andere de geheimhouding. Deze voorwaarden worden ook wel afnamecondities genoemd en staan beschreven op MijnExamenbladmbo (zie bijlage 1).
5. Alle aanpassingen worden vastgelegd in een dossier dat wordt gekoppeld aan het proces-verbaal van de examenafname.

6 VAN AANVRAAG TOT AANPASSING

In het proces van aanvraag tot aanpassing wordt een aantal stappen doorlopen. In dit hoofdstuk staan deze stappen benoemd.

6.1 Ondersteuningsvraag van de student

Sinds 1 augustus 2023 is aan de Wet educatie en beroepsonderwijs een artikel toegevoegd ([artikel 8.1.3a](#)). Dit artikel gaat over de afspraken over extra ondersteuning. Hierin is onder meer geregeld dat de mbo-instelling, voordat een student zich inschrijft, moet onderzoeken of er sprake is van extra ondersteuning in verband met een handicap of chronische ziekte. De student hoeft de extra ondersteuningsbehoefte niet door te geven. De instelling moet zich inspannen te achterhalen of er sprake is van een extra ondersteuningsbehoefte. Komt tijdens de opleiding alsnog een extra ondersteuningsbehoefte aan het licht? Dan maakt de instelling alsnog afspraken met de student over de extra ondersteuning. De afspraken die de mbo-instelling met de student maakt over extra ondersteuning moeten door de mbo-instelling worden vastgelegd en minimaal jaarlijks worden geëvalueerd. Onder deze afspraken vallen ook de afspraken over aangepast examineren bij de centrale examens. Wanneer bij aanvang van de opleiding nog niet duidelijk is welke aanpassingen een student nodig heeft bij het maken van de centrale examens, kan de instelling ook afspreken dat dit tijdens de opleiding verder wordt onderzocht.

De examencommissie van de mbo-instelling beslist of een student een aanpassing bij het centraal examen krijgt. Zij beslist dit op basis van relevante gegevens over de student. Deze informatie bevat ook bijzondere persoonsgegevens. Op grond van [artikel 30, lid 2a van de AVG](#) mag de instelling deze gegevens voor dit doel verwerken. De gebruikte informatie is opgenomen in het studentvolgsysteem. De informatie geeft antwoord op de onderstaande vragen:

- welke ondersteuningsbehoeften heeft de student?
- hoe belemmeren deze ondersteuningsbehoeften de student bij het maken van het centraal examen?
- met welke aanpassingen kunnen deze belemmeringen worden weggenomen?

NB. Wanneer er nog geen eerdere ondersteuning ingezet is, is onderbouwd waarom dit wel noodzakelijk is bij het maken van het centrale examen.

Deze informatie kan komen van verschillende bronnen. De meest voor de hand liggende bronnen zijn:

- handelingsgerichte informatie over het onderwijs- en ondersteuningstraject van de student: welke aanpassingen heeft de student nodig gehad tijdens het onderwijs en meer specifiek tijdens het maken van toetsen en examens? Kan deze ondersteuningslijn doorgetrokken worden naar de centrale examens?
- het maken van oefenexamens kan zicht geven op de specifieke belemmeringen die de student heeft bij het maken van de digitale centrale examens. Ook kan dit helpen om helder te krijgen welke aanpassingen helpen om de belemmeringen weg te nemen.
- eventueel een deskundigenverklaring.

6.2 De deskundigenverklaring

Niet bij iedere aanvraag voor aangepast examineren is een deskundigenverklaring nodig. Aanpassingen die niet raken aan de vorm, inhoud of afnamewijze (zie hoofdstuk 4.1) mag de instelling toekennen aan alle studenten die dit nodig hebben. Studenten met zintuiglijke of lichamelijke beperkingen of chronische/langdurige ziekte hoeven ook geen verklaring te overleggen voor andere vormen van

aanpassingen. Studenten met andere ondersteuningsbehoeften hebben deze verklaring wel nodig bij een aangepaste afnamewijze (extra tijd, verklanking) of voor het maken van een aangepast examen.

Een verklaring mag alleen opgesteld worden door een orthopedagoog, psycholoog, neuroloog of psychiater. De vorm en inhoud van de deskundigenverklaring zijn niet voorgeschreven. De deskundige geeft aan welke ondersteuningsbehoeften een student heeft en waar de student baat bij heeft. Een deskundigenverklaring hoeft geen diagnose te bevatten. Alleen een beschrijving van de ondersteuningsbehoeften is genoeg.

Een verklaring geeft geen automatisch recht op examenaanpassingen. Aanpassingen bij de examens en ondersteuningsbehoeften in het onderwijstraject horen bij elkaar. Op basis van de informatie hierover kan worden vastgesteld of er ook belemmeringen zijn voor het maken van de centrale examens en welke aanpassingen nodig zijn om deze belemmeringen weg te nemen.

6.3 Besluit examencommissie

De mbo-instelling/examencommissie weegt af of de aanpassing waar de student baat bij heeft bij het centraal examen kan worden toegestaan. De examencommissie controleert of de aanpassingen de inhoud van het examen en de kwalificatie-eisen niet aantasten en kijkt of er eventueel geschikte alternatieven zijn. De examencommissie maakt bij het nemen van een besluit gebruik van de in paragraaf 6.1 genoemde informatie.

6.4 Vastleggen van het besluit

De mbo-instelling legt de afspraken over aangepaste examens, aangepaste afnamewijze of overige aanpassingen vast in het studentvolgsysteem en het proces-verbaal van de afname. [Artikel 5 van de regeling aangepaste vorm of wijze centraal examineren mbo](#) beschrijft wat moet worden vastgelegd. In [artikel 30, lid 2a van de AVG](#) staat verwoord dat een instelling deze gegevens mag verwerken. De instelling beslist zelf hoe ze deze gegevens vastlegt. Als er een deskundigenverklaring nodig was voor het nemen van een besluit, wordt deze opgeslagen (zie hoofdstuk 3.2.1). Elementen uit de deskundigenverklaring die niet relevant zijn voor die onderbouwing, hoeven - en moeten uit privacyoverwegingen bij voorkeur - niet in het dossier te worden vastgelegd.

7 BIJLAGE 1

INFORMATIE AANVRAAG AANGEPASTE EXAMENS VOOR STUDENTEN MET EEN VISUELE BEPERKING

Op MijnExamenbladmbo staat informatie voor de contactpersonen van de examencommissie over het aanvragen en afnemen van het aangepaste examen.

7.1 Aanvragen aangepaste examens Nederlands en Engels

Je vraagt de aangepaste examens Nederlands en Engels aan per student per examen via Mijn Examenbladmbo. Alleen de contactpersoon examencommissie kan deze aanvraag doen. De meeste instellingen hebben meerdere contactpersonen examencommissie. Zij kunnen via Mijn Examenbladmbo zien voor welke studenten van hun instellingen aanvragen zijn gedaan.

7.2 Oefenen met aangepaste voorbeeldexamens

Op Examenbladmbo.nl zijn op de [pagina oefenexamens](#) (zie pagina) aangepaste voorbeeldexamens Nederlands en Engels voor visueel beperkte studenten gepubliceerd. Wij raden sterk aan de student eerst met de aangepaste examens te laten oefenen. Kan de student niet met de vorm van de voorbeeldexamens werken, neem dan zo spoedig mogelijk contact op met het CvTE via het [contactformulier](#), zodat naar een andere oplossing kan worden gezocht.

7.3 Aanpassingen taalexamens

Bij de aangepaste examens Nederlands en Engels bestaat de inhoudelijke aanpassing vooral uit een toelichting bij de videofragmenten, zodat de vragen ook beantwoord kunnen worden met alleen luisteren. Gezien de aard van de videofragmenten is dat goed mogelijk.

7.4 Levering

7.4.1 Vorm en werkwijze

De aangepaste examens worden geleverd in Word met bij elk examen een antwoordblad. Het is namelijk niet goed mogelijk de afname binnen de kaders van Facet zo aan te passen dat aan studenten met een visuele beperking recht wordt gedaan. De student maakt het examen in Word op de computer. Het lettertype en de grootte zijn dan goed aan te passen en ook kan de student, indien in bezit van spraaksoftware, de teksten laten voorlezen. Het is niet toegestaan de examens op papier te kopiëren/ printen. Wel mag het antwoordblad geprint worden, zodat de student de antwoorden met pen kan invullen.

7.4.2 Vrijgeven examens

Na het verwerken van de aanvraag wordt het betreffende examen enkele dagen voor de start van de afnameperiode door het CvTE vrijgegeven via MijnExamenbladmbmo. Bij de betreffende aanvraag op de pagina van de contactpersoon examencommissie verschijnt in de laatste kolom een link om het examen te downloaden. De contactpersoon examencommissie ontvangt een notificatie zodra het examen beschikbaar is. Op de pagina “Examens voor visueel beperkte deelnemers” vind je de tabel met de data waarop de examens worden vrijgegeven.

7.4.3 Downloaden van de bestanden

Om de examens te downloaden is extra authenticatie nodig door nog een keer het wachtwoord van je account op te geven. De bestanden moeten na downloaden overgezet worden op een andere, veilige gegevensdrager. Let er daarbij op dat het om geheim materiaal gaat! Om de Word-bestanden te openen is het wachtwoord nodig dat op MijnExamenbladmbmo is gepubliceerd, op de pagina waar je het examen downloadt.

Mocht er onverhoopt toch geen gebruik worden gemaakt van het bestelde aangepaste examen, meld dit dan zo spoedig mogelijk bij het CvTE. Het gedownloade materiaal moet direct worden verwijderd en mag niet worden gebruikt als oefenmateriaal.

7.4.4 Afspelen van filmpjes

De filmpjes die tijdens de examens bekeken en/of beluisterd moeten worden, moeten worden afgespeeld met Windows Media Player.

7.5 Afname

7.5.1 Afnameperiode

In de afnameplanning op [Examenbladmbmo.nl](https://examenbladmbmo.nl) zijn de afnameperiodes voor de aangepaste examens gepubliceerd. Sinds studiejaar 2024-2025 kunnen de aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking afgenomen worden in dezelfde periode als de standaardexamens. Dit maakt het voor studenten mogelijk om het aangepaste examen op hetzelfde moment te maken als alle andere studenten. Let op: in [artikel 8 van het Examen- en kwalificatiebesluit](#) staat dat een student per tijdvak maximaal twee gelegenheden krijgt voor het maken van het examen. Als de student gebruik wil maken van een tweede gelegenheid binnen hetzelfde tijdvak, adviseren wij de eerste gelegenheid aan het begin van het tijdvak in te plannen.

7.5.2 Afnametijd

De afnametijd is de standaard afnametijd plus de extra toegestane tijdsverlenging, die in overleg met de ambulante begeleider is vastgesteld. Voor de aangepaste examens krijgt een blinde of zeer slechtziende student dubbele examentijd. Voor slechtziende studenten is in het algemeen 50% verlenging voldoende. Dit kan betekenen dat de student zo lang bezig is dat het niet haalbaar is het examen tijdens één afnamemoment te maken. De instelling kan dan overwegen dit examen op te knippen in twee delen. Uiteraard mag de student geen inzage meer hebben in het deel dat afgerond is op het moment dat de student het tweede deel maakt.

Tabel 3: Tijdsverlenging bij aangepaste examens voor studenten met een visuele beperking

	Standaardtijd	50% extra tijd	100% extra tijd
Examens Nederlands 2F, Engels B1 en Engels B2	90 minuten	135 minuten	180 minuten
Nederlands 3F	120 minuten	180 minuten	240 minuten

7.5.3 Toegestane hulpmiddelen

Naast de specifieke hulpmiddelen die de student vanwege de visuele beperking gebruikt, is net als bij het standaard examen kladpapier toegestaan met dezelfde regels: na afloop innemen (indien het papier is) of wissen (indien de computer als kladblok wordt gebruikt). Het kladpapier wordt niet beoordeeld.

Digitale woordenboeken (tenzij aangevraagd op het formulier), encyclopedieën of toegang tot het internet moeten zijn geblokkeerd. Indien een hulpmiddel tijdelijk niet functioneert (bijvoorbeeld braille-leesregel), mag het examen worden stilgelegd. De examentijd is netto tijd; de tijd dat het examen stilligt wordt dus niet meegerekend.

7.5.4 Antwoordbladen

De student vult de antwoorden in op het meegeleverde antwoordblad. De juiste gegevens van de student moeten hierop zijn ingevuld. Voor de afname kan het bijgeleverde antwoordblad (eventueel met vergroot lettertype) worden geprint zodat de student de antwoorden op het antwoordblad kan invullen. De student kan de antwoorden ook digitaal invullen. Na afloop van het examen moeten de antwoordbladen op een veilige locatie worden opgeslagen als pdf-bestand.

De contactpersoon examencommissie uploadt het pdf-bestand met de antwoordbladen via Mijn Examenbladmbo. Na uploaden ontvangt de contactpersoon van de examencommissie bericht over de ontvangst van de antwoordbladen. Het kan zijn dat er iets misgaat tijdens het uploaden. In dat geval krijgt de contactpersoon de vraag de bestanden opnieuw te uploaden.

7.6 Examen annuleren

Als de afname niet is doorgegaan en ook niet in die afnameperiode zal worden afgenomen, vragen we je de aanvraag te annuleren via MijnExamenbladmbo. Dan weten wij dat we geen antwoordbladen zullen ontvangen. Zodra duidelijk is wanneer de student het examen gaat maken, vraag je het aangepaste examen opnieuw aan.

7.7 Geheimhouding

Net als bij de reguliere afnames van het centraal examen gelden de regels m.b.t. de geheimhouding zoals vastgelegd in het examenprotocol. Daarnaast gelden er extra aandachtspunten omdat de afname niet afgeschermd in Facet plaatsvindt, maar wordt gedownload en op een pc of andere gegevensdrager wordt opgeslagen.

Het is van belang ervoor te zorgen dat de examens in de tijd tussen het downloaden en de afname niet benaderd kunnen worden en dat de examenbestanden direct na afname worden verwijderd van de gegevensdrager. De instelling bewaart de antwoordbladen conform [Artikel 17 Regeling examenprotocol centrale examinering mbo 2022](#).

7.8 Resultaat

De correctie van de aangepaste examens gebeurt door het CvTE (aan de hand van een gesloten correctievoorschrift). Het CvTE publiceert na de correctie de behaalde score bij de aanvraag op MijnExamenbladmbo. De contactpersoon examencommissie ontvangt hiervan een notificatie. De instelling is vervolgens zelf verantwoordelijk voor het bepalen van het cijfer met behulp van de omzettingstabellen die op MijnExamenbladmbo staan. Bij Nederlands 2F wordt voor de studenten in de entreeopleiding en mbo-2 cijferdifferentiatie toegepast. Dat betekent dat voor deze studenten één extra cijferpunt wordt toegevoegd. Hierbij is het van belang dat de juiste kolom van de omzettingstabellen wordt gebruikt.

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl